

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610-**15232601**
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

24 Mart 2026

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:
-Dosya (1 Takım)

TUNCELİ MİLLETVEKİLİ
SAYIN AYTEN KORDU'NUN
TBMM 7/35101 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLAR

7/35101
GİL 29

SORULAR

Dersim'in Pülümür ilçesinde yer alan Hel Dağı, Bağır Dağı ve çevresi, sahip olduğu biyolojik çeşitlilik, kültürel miras ve inançsal değerleriyle Türkiye'nin en özgün doğal alanlarından biridir. Bu bölge, 23 Temmuz 2023 tarihinde "Nitelikli Doğal Koruma Alanı" (doğal sit alan) ilan edilmiş olmasına rağmen, son dönemde burada madencilik faaliyetlerinin arttığı ve yeni ruhsat sahalarının açıldığı yönünde ciddi iddialar bulunmaktadır.

Hel Dağı ve Bağır Dağı, Munzur Dağları ekosisteminin birer alt havzasında yer almakta; Fırat Havzası'nı besleyen en önemli su kaynaklarını barındırmaktadır. Bölgede 2.000' den fazla bitki türü saptanmış, bunların yaklaşık beşte birinin endemik olduğu belirlenmiştir. Sarı horoz gülü gibi dünyada nadir görülen türler bu alanda varlık göstermekte, ayrıca vaşak, yaban keçisi ve çengel boynuzlu dağ keçisi gibi koruma altındaki türlerin yaşam alanı bulunmaktadır.

Bölge aynı zamanda, geçimini büyük oranda küçükbaş hayvancılıkla sürdüren üreticilerin kullandığı mera alanlarını ve yaylaları da kapsamaktadır. Bu alanlar, yalnızca ekonomik faaliyetlerin değil, yüzyıllardır süregelen geleneksel üretim biçimlerinin, toplumsal dayanışmanın ve kültürel sürekliliğin de merkezindedir. Maden çalışmalarının bu meraları ve yaylaları işgal etmesi, hem ekosisteme hem de yerel halkın geçim kaynaklarına doğrudan zarar verme riski taşımaktadır.

Bununla birlikte, Hel Dağı ve Bağır Dağı çevresinde başlatıldığı bildirilen maden arama, sondaj ve aktifkrom madeni çalışmaları, hem ekosistem hem de kültürel miras açısından büyük tehdit oluşturmaktadır. Bu faaliyetlerin çoğunun Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreci tamamlanmadan yürütüldüğü, 3213 sayılı Maden Kanunu kapsamında dördüncü grup (özellikle krom) maden ruhsatlarının verildiği ve bu durumun 2872 sayılı Çevre Kanunu ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hükümleriyle çelişebileceği yönünde kamuoyunda ciddi endişeler bulunmaktadır.

Ayrıca bölge, Alevi inancı açısından kutsal kabul edilen alanları barındırmaktadır. Bağır Dağı bu inanç sisteminde özel bir yere sahiptir. Dolayısıyla bu alanlarda yürütülen madencilik faaliyetleri yalnızca doğayı değil, inançsal mirası ve toplumsal barışı da tehdit etmektedir.

Anayasa'nın 56. maddesi, devlete çevreyi koruma görevi yüklemektedir. Buna karşın, "Nitelikli Doğal Koruma Alanı" statüsüne sahip Hel Dağı, Bağır Dağı ve çevresinde çevre mevzuatına uygunluk konusunda ciddi belirsizlikler bulunmaktadır. Bu nedenle kamuoyunun bilgilendirilmesi ve hukuki süreçlerin şeffaf biçimde açıklanması zorunludur.

Bu bağlamda;

- 1- Dersim'in Pülümür ilçesi sınırlarında yer alan Hel Dağı, Bağır Dağı ve çevresinde son beş yıl içinde hangi kişi veya şirketlere hangi maden türleri için ruhsat verilmiştir? Bu ruhsatların toplam alanı ve süresi nedir?
- 2- Hel Dağı ve Bağır Dağı çevresinde yürütülen krom madeni işletim faaliyetleri için Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreci başlatılmış mıdır? Başlatıldıysa hangi aşamada ve kamuoyuna açık rapor hazırlanmış mıdır?
- 3- ÇED süreci tamamlanmadan Hel Dağı veya Bağır Dağı bölgesinde fiilen maden arama, sondaj ya da hazırlık çalışması yapıldığı tespit edilmiş midir? Edildiyse hangi idari yaptırımlar uygulanmıştır?
- 4- "Nitelikli Doğal Koruma Alanı" statüsüne sahip Hel Dağı ve Bağır Dağı çevresinde madencilik faaliyetlerine izin verilmesinin yasal dayanağı nedir? Bu izinler hangi kurumların onayıyla verilmiştir?
- 5- Bakanlığınız, Hel Dağı, Bağır Dağı ve Pülümür Havzası'ndaki maden faaliyetlerinin Munzur ekosistemi, su kaynakları ve biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkilerine ilişkin bir çevresel etki analizi hazırlamış mıdır?
- 6- Hel Dağı ve Bağır Dağı çevresinde yapılan madencilik faaliyetlerinin yeraltı su kaynakları, akarsular ve Fırat Havzası 'na akan kollar üzerindeki etkileri düzenli olarak izlenmekte midir? Tespit edilen kirlilikler karşısında hangi önlemler alınmaktadır?
- 7- Bakanlığınızın denetimleri sonucunda, Hel Dağı ve Bağır Dağı çevresindeki maden projelerinin Anayasa'nın 56. maddesi ve Çevre Kanunu'na aykırılık teşkil ettiği yönünde herhangi bir tespit yapılmış mıdır?
- 8- Bu bölgedeki maden ruhsat sahalarının, yöre halkının geçim kaynağı olan mera ve yaylaları kapsayıp kapsamadığına ilişkin Bakanlığınızın elinde güncel bir tespit bulunmakta mıdır? Söz konusu alanlarda yürütülen maden arama ve işletme faaliyetlerinin, 4342 sayılı Mera Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili çevresel düzenlemelere uygunluğu konusunda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından herhangi bir inceleme veya denetim yapılmış mıdır?

CEVAPLAR

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği'nin 16. maddesi (3) No'lu fıkrasının (b) bendinde yer alan hüküm kapsamında olan projeler ilgili kurum ve kuruluşlardan görüş alınarak ÇED süreçleri yürütülmektedir. Bunun dışında; ÇED kararları yatırıma başlanması için tek ve nihai bir izin değildir. Proje sahibi yatırıma başlamadan önce mer'î mevzuat uyarınca ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli izinleri almak zorundadır. Bu kapsamda proje alanının niteliğine (orman, mera, tarım vb.) göre proje sahibi ÇED kararı sonrası ilgili mer'î mevzuat çerçevesinde ilgili kurum ve kuruluşlardan öngörülen gerekli izin, onay ve görüşleri alarak yatırıma başlamaktadır.

1993 yılından itibaren ÇED kararı verilen projeler Bakanlığımız Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında (<https://ced.csb.gov.tr/>) yer alan "ÇED Olumlu Kararları/ÇED Olumsuz ve İptal/İade

Kararları" bölümünde yayımlanmakta olup, sektör seçimi yapılarak verilen kararların sektörel dağılımına ulaşılabilmektedir.

Ayrıca 2014 yılında geçilmiş olan e-ÇED Sistemi üzerinden <https://eced.csb.gov.tr/jsp/portal/main2.htm> "Duyurular" bölümünde Proje İli, İlçesi, Proje Adı, Proje Sahibi, Proje Sektörü, Alt Sektörü, Proje Türü ile ÇED Olumlu /ÇED Olumsuz, "ÇED Gerekli Değildir / ÇED Gereklidir, İptal / İade v.b. Kararları"na ayrıca ÇED süreci başlayan projelere de ulaşılabilmektedir.

Tunceli İli'nin Pülümür İlçesi'ne bağlı Karagöz Köyü'nde Dimin Madencilik San. ve Tic.A.Ş. tarafından yapılması planlanan "RN:200801658 (ER:3167554) Krom Ocağı (Arama+Üretim)" projesi ile ilgili olarak yapılan incelemede, 11/04/2023 tarihinde Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Başvuru Dosyası ile Bakanlığımıza başvuru yapılmış olup, 27/06/2024 tarihinde Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılım Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Söz konusu projeye ilişkin, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreci devam etmektedir.

Hel Dağı ve Bağır Dağı 18.07.2023 tarihli ve 6911158 sayılı Bakanlık Makam Olur'u ile tescil edilen ve 29.08.2023 tarihli ve 32294 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Munzur ve Pülümür Vadileri "Doğal Sit- Nitelikli Doğal Koruma Alanı" sınırlarında kalmamaktadır.

Hel Dağı ve Bağır Dağı sit alanı kullanımında kalmadıkları için bu alanlarla ilgili Bakanlığımızca (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Pülümür Vadisi'nin ise su yatağı "Doğal Sit- Nitelikli Doğal Koruma Alanı" koruma statüsünde kaldığından su yatağı ile ilgili Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Raporu Bakanlığımız tarafından (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) hazırlanmıştır.

Tunceli Valiliği (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü) tarafından ÇED süreci tamamlanmadan Hel Dağı veya Bağır Dağı bölgesinde fiilen maden arama, sondaj ya da hazırlık çalışması yapıldığına yönelik herhangi bir tespit yapılmamıştır.

Tunceli Valiliği (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü) teknik personelleri tarafından 2872 sayılı Çevre Kanunu'na istinaden gerçekleştirilen denetimlerde Hel Dağı ve Bağır Dağı çevresinde faaliyet yürüten ve Çevre Mevzuatı'na aykırı çalıştığı tespit edilen firmalara 2014-2025 yılları arasında değişen tutarlarda toplamda 558.402, 00 TL tutarında idari yaptırım uygulanmıştır.

Bakanlığımızca 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili Yönetmelikler çerçevesinde ÇED süreçleri yürütülmekte olup, mera ve yaylalara ve maden ruhsatları verme/düzenleme hususlarında Tarım ve Orman Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nden bilgi edinilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.